ELEKTROSTATİK ENERJİ

Daha önce, bir noktanın (sonsuza göreceli) elektrik potansiyelinin; birim yükü sonsuzdan ilgili noktaya getirmek için yapılması gereken iş olduğunu söylemiştik.

P_1 noktasında Q_1 yükü olsun; P_1 noktasına R_{12} mesafedeki bir P_2 noktasına birim yükü getirmek için yapılan iş:

$$V_2 = \frac{Q_1}{4\pi\epsilon_0 R_{12}}$$ olacaktır.

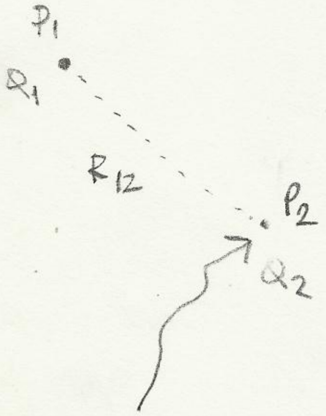

Bu noktaya birim yük değil de; Q_2 yükünü getirmek için Q_2 kat daha fazla iş yapmak gerekir. Buna W_2 dersek:

$$W_2 = Q_2 V_2 = \frac{Q_2 Q_1}{4\pi\epsilon_0 R_{12}}$$ elde edilir.

W_2'yi $W_2 = Q_1 \underbrace{\frac{Q_2}{4\pi\epsilon_0 R_{12}}}$ şeklinde de yazabiliriz.

P_1 noktasında, Q_2'nin sebep olduğu elektrik alandan kaynaklanan elektrik potansiyel $= V_1$

Dolayısıyla: $W_2 = Q_1 V_1$ şeklinde de yazılabilir.

Bu durum, şu şekilde de yorumlanabilir: "P_2 noktasında Q_2 varken, sonsuzdan P_1 noktasına Q_1 yükünü getirmek için yapılan iş de W_2'ye eşittir."

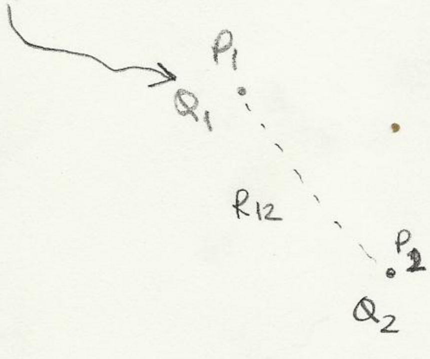

Dolayısıyla, iki yüklü sistemde, hangi yükün önce getirildiğinin bir önemi yoktur. Yapılan iş $W_2 = \frac{Q_1 Q_2}{4\pi\epsilon_0 R_{12}}$ değerine eşit çıkmaktadır. İki yüklü bu sistemi oluşturmak / kurmak için yapılan iş, bu sistemin enerjisi olarak da tanımlanabilir.

Bunu genelleyecek olursak: Bir sistemin enerjisi, o sistemi kurmak/oluşturmak için yapılması gereken toplam iştir.

$$W_2 = Q_1 V_1 = Q_2 V_2 = \frac{1}{2}(Q_1 V_1 + Q_2 V_2)$$

iki yükten oluşan sistemin enerjisi

Şimdi, Q_1 ve Q_2'nin varlığında; yeni bir Q_3 yükünü, şekilde görülen P_3 noktasına getirmeye çalışalım. Ortamda hem Q_1, hem de Q_2 kaynaklı elektrik alan (ve elektrik potansiyel) olacağından, her ikisine karşı da iş yapmamız gerekecektir. Bu işe ΔW dersek:

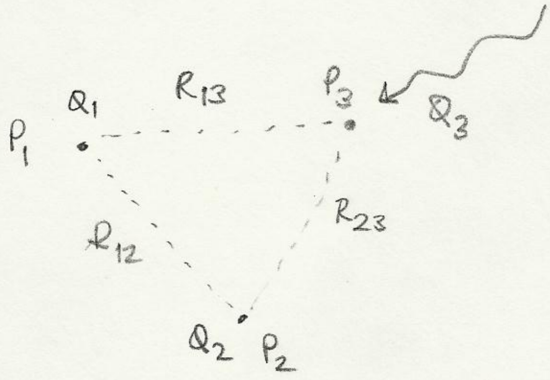

$$\Delta W = Q_3 V_3 = Q_3 \left(\frac{Q_1}{4\pi\epsilon_0 R_{13}} + \frac{Q_2}{4\pi\epsilon_0 R_{23}} \right)$$

P_3 noktasının elektrik potansiyeli

olacaktır.

$W_2 + \Delta W$ değeri de 3 yükten oluşan sistemin oluşturulması için yapılması gereken toplam iş; yani söz konusu sistemin enerjisi olacaktır.

$$W_3 = W_2 + \Delta W = \frac{Q_1 Q_2}{4\pi\epsilon_0 R_{12}} + \frac{Q_1 Q_3}{4\pi\epsilon_0 R_{13}} + \frac{Q_2 Q_3}{4\pi\epsilon_0 R_{23}}$$

$$= \frac{1}{2}\left[\frac{Q_1 Q_2}{4\pi\epsilon_0 R_{12}} + \frac{Q_1 Q_2}{4\pi\epsilon_0 R_{12}} + \frac{Q_1 Q_3}{4\pi\epsilon_0 R_{13}} + \frac{Q_1 Q_3}{4\pi\epsilon_0 R_{13}} + \frac{Q_2 Q_3}{4\pi\epsilon_0 R_{23}} + \frac{Q_2 Q_3}{4\pi\epsilon_0 R_{23}} \right]$$

Bütün terimleri 2'şer defa yazdık; Sonucu 2'ye böldük

$$= \frac{1}{2}\left[Q_1 \underbrace{\left(\frac{Q_2}{4\pi\epsilon_0 R_{12}} + \frac{Q_3}{4\pi\epsilon_0 R_{13}} \right)}_{V_1} + Q_2 \underbrace{\left(\frac{Q_1}{4\pi\epsilon_0 R_{12}} + \frac{Q_3}{4\pi\epsilon_0 R_{23}} \right)}_{V_2} + Q_3 \underbrace{\left(\frac{Q_1}{4\pi\epsilon_0 R_{13}} + \frac{Q_2}{4\pi\epsilon_0 R_{23}} \right)}_{V_3} \right]$$

$$\Rightarrow W_3 = \frac{1}{2}\left[Q_1 V_1 + Q_2 V_2 + Q_3 V_3 \right]$$

Bu işlem, getirilecek yeni yükler $(Q_4, Q_5, \ldots, Q_N)$ için de tekrarlanırsa, N tane yükten oluşan sistemin enerjisinin:

$$W_N = \frac{1}{2} \sum_{k=1}^{N} Q_k V_k$$ olarak yazılabileceği görülür!...

Ayrık yüklerin oluşturduğu sistemler için elde ettiğimiz ifadeyi, sürekli yük dağılımlarının oluşturduğu sistemler için şu şekilde genelleyebiliriz:

$$W_e = \frac{1}{2}\int_{v'} \rho_v V \, dv' \quad (J)$$

"elektrostatik enerjiyi belirttiği için "e" alt indisi

v': yük dağılımının yayıldığı hacim

ρ_v: yük yoğunluğu (C/m^3)

V: hacim içerisindeki her bir noktanın elektrik potansiyeli (V) veya (J/C)

Alan Vektörleri Cinsinden Elektrostatik Enerji

$W_e = \frac{1}{2}\int_{v'} \rho_v V \, dv'$ ifadesi, $\bar{\nabla}\cdot\bar{D} = \rho_v$ ve $\bar{E} = -\bar{\nabla} V$ kullanılarak

$$W_e = \frac{1}{2}\int_{v'} \underbrace{\bar{D}\cdot\bar{E}}_{\text{Skaler}} \, dv \quad (J)$$ şeklinde de yazılabilir.

çarpımın sonucu skaler; hacim integrali alınabilir

$\bar{D} = \epsilon \bar{E}$ yazarsak; $W_e = \frac{1}{2}\int_{v'} \epsilon |\bar{E}|^2 \, dv'$ şeklinde de yazılabilir.

Örnek: Aralarında d mesafe bulunan, A yüzeyli iki levhadan oluşan paralel levha kapasitörün enerjisi:

Daha önce; levhalar arasında V_0 potansiyel fark bulunması durumunda, levhalar arasındaki elektrik alanın şiddetinin $|\bar{E}| = \frac{V_0}{d}$ olduğunu görmüştük

$$W_e = \frac{1}{2}\int_{v'} \epsilon |\bar{E}|^2 \, dv' = \frac{1}{2}\int_{v'} \epsilon \left(\frac{V_0}{d}\right)^2 dv' = \frac{1}{2}\epsilon \frac{V_0^2}{d^2} \underbrace{A d} = \frac{1}{2}\epsilon \frac{A}{d} V_0^2$$

v': iki levha arasında kalan bölge

ϵ: iki levha arasındaki dolgu malzemesinin dielektrik sabiti.

Ad: iki levha arasında kalan bölgenin hacmi

Daha önce bu yapının kapasitansının $C = \epsilon \frac{A}{d}$ olduğunu bulmuştuk

$$\Rightarrow W_e = \frac{1}{2}\epsilon \frac{A}{d} V_0^2 = \frac{1}{2} C V_0^2$$ ← Devre Analizi dersinde ezbere kullandığımız $\frac{1}{2}CV^2$ formülü !...